

Rhif: WG26125

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

www.llyw.cymru

Llywodraeth Cymru

Dogfen Ymgynghori

Cyfarwyddiadau Drafft i Gomisiwn Ffiniau a Democratiaeth Leol Cymru

Dyddiad cyhoeddi: 17 Awst 2015

Camau i'w cymryd: Ymatebion erbyn 9 Tachwedd 2015

Trosolwg

Rydym am glywed eich barn ar y Cyfarwyddiadau Drafft i Gomisiwn Ffiniau a Democratiaeth Leol Cymru.

Fel rhan o'r rhaglen diwygio llywodraeth leol, bydd Llywodraeth Cymru yn gofyn i Gomisiwn Ffiniau a Democratiaeth Leol Cymru gynnal adolygiadau o drefniadau etholiadol ar gyfer ardaloedd awdurdod lleol newydd arfaethedig.

Mae'r ymgynghoriad hwn yn gofyn am eich barn ar fanylion y Cyfarwyddiadau Drafft, gan gynnwys maint cynghorau neu sawl aelod, a'r gymhareb o etholwyr i bob aelod etholedig.

Sut i ymateb

A fydddech cystal ag ymateb drwy ddefnyddio'r ffurflen ar ddiwedd y ddogfen a naill ai anfon copi caled i'r cyfeiriad isod, neu ei hanfon drwy e-bost i: RLGProgramme@wales.gsi.gov.uk.

Os ydych yn anfon eich ymateb drwy e-bost, nodwch y canlynol ym mhwnic eich e-bost: Cyfarwyddiadau i Ymgynghoriad Comisiwn Ffiniau a Democratiaeth Leol Cymru

Rhagor o wybodaeth a dogfennau cysylltiedig

Mae fersiynau o'r ddogfen hon ar gael mewn print bras, mewn Braille ac mewn ieithoedd eraill.

Manylion cyswllt

I gael rhagor o wybodaeth:

Rhaglen Diwygio Llywodraeth Leol
Llywodraeth Cymru
Adeiladau'r Goron
Parc Cathays
Caerdydd
CF10 3NQ

e-bost: RLGProgramme@wales.gsi.gov.uk

ffôn: 029 2082 6202

Diogelu data

Sut y byddwn yn defnyddio'r sylwadau a'r wybodaeth a roddwch inni

Caiff unrhyw ymateb a anfonwch atom ei weld yn llawn gan staff Llywodraeth Cymru sy'n delio â materion perthnasol i'r ymgynghoriad hwn. Mae'n bosibl y bydd aelodau eraill o staff Llywodraeth Cymru yn gweld yr ymateb hefyd, er mwyn eu helpu i gynllunio ymgynghoriadau ar gyfer y dyfodol.

Mae Llywodraeth Cymru yn bwriadu cyhoeddi crynodeb o'r ymatebion i'r ddogfen hon. Mae'n bosibl hefyd y byddwn yn cyhoeddi'r ymatebion yn llawn. Fel arfer, bydd enw a chyfeiriad (neu ran o gyfeiriad) yr unigolyn neu'r sefydliad a anfonodd yr ymateb yn cael eu cyhoeddi gyda'r ymateb. Mae hynny'n helpu i ddangos bod yr ymgynghoriad wedi'i gynnal yn briodol. Os nad ydych yn dymuno i'ch enw a'ch cyfeiriad gael eu cyhoeddi, rhowch wybod inni'n ysgrifenedig wrth anfon eich ymateb. Byddwn wedyn yn cuddio eich manylion.

Mae'n bosibl y bydd yr enwau a'r cyfeiriadau y byddwn yn eu cuddio yn cael eu cyhoeddi'n ddiweddarach, er nad yw hynny'n debygol o ddigwydd yn aml iawn. Mae Deddf Rhyddid Gwybodaeth 2000 a Rheoliadau Gwybodaeth Amgylcheddol 2004 yn caniatáu i'r cyhoedd ofyn am gael gweld gwybodaeth sydd ym meddiant llawer o gyrff cyhoeddus, gan gynnwys Llywodraeth Cymru. Mae hynny'n cynnwys gwybodaeth sydd heb ei chyhoeddi. Fodd bynnag, mae'r gyfraith hefyd yn caniatáu inni gadw gwybodaeth yn ôl o dan rai amgylchiadau. Os bydd unrhyw un yn gofyn am gael gweld gwybodaeth a gadwyd yn ôl gennym, bydd rhaid inni benderfynu a ydym am ei rhyddhau ai peidio. Os bydd rhywun wedi gofyn inni beidio â chyhoeddi ei enw a'i gyfeiriad, bydd hynny'n ffaith bwysig inni ei chadw mewn cof. Fodd bynnag, fe allai fod rheswm pwysig dros orfod datgelu enw a chyfeiriad unigolyn, er ei fod wedi gofyn inni beidio â'u cyhoeddi. Byddem yn cysylltu â'r unigolyn ac yn gofyn am ei farn cyn gwneud unrhyw benderfyniad terfynol i ddatgelu'r wybodaeth.

Cyflwyniad

Diben yr ymgynghoriad hwn yw gofyn am farn ar y Cyfarwyddiadau Drafft i Gomisiwn Ffiniau a Democratiaeth Leol Cymru (“y Comisiwn”).

Mae Cynulliad Cenedlaethol Cymru yn ystyried Bil Llywodraeth Leol (Cymru) 2015 ar hyn o bryd. Mae darpariaethau'r Bil yn caniatáu ar gyfer gwaith paratoadol i alluogi rhaglen o uno a diwygio llywodraethau lleol. Mae hyn yn cynnwys rhoi'r pwerau i Weinidogion Cymru roi cyfarwyddiadau i'r Comisiwn i gynnal adolygiadau cychwynnol o'r trefniadau etholiadol ar gyfer yr ardaloedd awdurdod lleol newydd arfaethedig.

Cafodd y map o'r ardaloedd awdurdod lleol newydd arfaethedig, gan gynnwys y ddau opsiwn ar gyfer y Gogledd, ei gyhoeddi gan y Gweinidog Gwasanaethau Cyhoeddus ar 17 Mehefin, a dyma sail Cyfarwyddiadau Drafft y Comisiwn. Nid ydym, yn yr ymgynghoriad hwn, yn gofyn am farn am y map. Bydd y cyfle hynny'n codi yn ystod yr ymgynghoriad ar Fil Llywodraeth Lleol Drafft a gynlluniwyd ar gyfer yr hydref.

Cyfarwyddiadau i'r Comisiwn

Yn dilyn cyfnod yr ymgynghoriad ac y deddfiad y Bil, bydd y Gweinidog Gwasanaethau Cyhoeddus yn cyhoeddi drafft arall o'r Cyfarwyddiadau am ymgynghoriad ffurfiol byr. Unwaith y bydd cyfarwyddiadau terfynol yn cael eu cyhoeddi, bydd y Comisiwn yn gallu cychwyn ar y gwaith i lunio'r trefniadau etholiadol mwyaf priodol ar gyfer yr awdurdodau lleol newydd arfaethedig yng Nghymru.

Fel yr amlinellwyd yn adran 18 y Bil, mae'n rhaid i'r Comisiwn “geisio sicrhau llywodraeth leol effeithiol a hwylus” yng Nghymru. Rhaid iddo gynnig wardiau sy'n gydlynol ac yn sicrhau cydbwysedd rhwng adeiladu corff effeithiol a medrus o aelodau etholedig a chynnal cysylltiad agos rhwng cymunedau lleol a'r rheini sy'n eu cynrychioli.

Mae Llywodraeth Cymru yn cydnabod natur arbenigol gwaith y Comisiwn a'i arbenigedd wrth gynnal adolygiadau etholiadol. Bydd angen i'r Comisiwn ddefnyddio ei farn ei hun wrth ystyried nodweddion penodol ardal a'r effaith y gall y rhain ei chael ar aelod etholedig pob ward. Nid oes bwriad chwaith i ddweud wrth y Comisiwn ym mha drefn y dylai gynnal ei adolygiadau, ond y dyddiad cau ar gyfer llunio'r adroddiad olaf fydd 31 Gorffennaf 2018.

Powys

Ni chaiff Powys ei gynnwys yn y rhaglen o adolygiadau etholiadol oherwydd nad yw cynigion Llywodraeth Cymru yn rhagweld y bydd yn uno ag awdurdod lleol arall - cynigir y bydd yn awdurdod sy'n parhau.

Cafodd trefniadau etholiadol Powys eu hadolygu'n fwyaf diweddar yn 2011; fodd bynnag, nid yw'r argymhellion o'r adolygiad hwnnw wedi cael eu

gweithredu eto. Felly, mae Llywodraeth Cymru yn bwriadu gweithredu'r trefniadau a argymhellwyd erbyn yr etholiadau lleol yn 2017.

Mae'r Cyfarwyddiadau Drafft hyn yn caniatáu i'r Comisiwn argymhell llai o aelodau etholedig ar gyfer ardal awdurdod lleol newydd nag a fydd ym Mhowys yn 2017 yn dilyn yr argymhellion o adolygiad y Comisiwn yn 2011. Yn dilyn y rhaglen diwygio llywodraeth leol, bydd y Comisiwn yn ail-gychwyn ar y drefn o gynnal adolygiadau etholiadol bob 10 mlynedd ar gyfer awdurdodau lleol, a bydd yn dechrau'r rownd newydd hon ym Mhowys.

Cyfarwyddiadau

Byddem yn croesawu safbwyntiau gan ystod eang o'n rhanddeiliaid ar y Cyfarwyddiadau Drafft ac, yn arbennig, ar y materion canlynol.

Nodwch: Mae'r Cyfarwyddiadau Cyffredinol yn cynnwys darpariaethau y mae'n rhaid i'r Comisiwn roi sylw. Nid ydynt yn cael eu dehongli fel reolau a dylid ei ddarllen ar y cyd ag Adrannau 16 i 18 o Fil Llywodraeth Leol (Cymru) 2015.

Nifer yr aelodau etholedig fesul ardal awdurdod lleol

Wrth ystyried y cynnydd ym maint awdurdodau lleol pan fyddant yn uno, mae'r Gweinidog Gwasanaethau Cyhoeddus wedi cyhoeddi y bydd y cap o 75 o aelodau etholedig fesul awdurdod lleol yn cael ei ddiddymu. Nid yw'r Cyfarwyddiadau'n pennu uchafswm nac isafswm o ran nifer yr aelodau etholedig, ond pennir y dylai nifer y cynghorwyr i awdurdod lleol ddim fod yn llai na'r nifer a geir drwy gymhareb cynghorwyr i etholwyr o un cynghorydd i bob 4,000 o etholwyr.

- **Cwestiwn 1: Ydych chi'n credu bod y gymhareb a awgrymir yn darparu ar gyfer cael llywodraeth leol effeithiol a hwylus?**
- **Cwestiwn 2: Ydych chi'n credu bod angen isafswm o ran nifer cynghorwyr i sicrhau bod awdurdod lleol yn gweithredu mewn modd effeithiol a democrataidd? Os felly, beth yw'r isafswm a pham?**
- **Cwestiwn 3: Ydych chi'n credu y dylai isafswm nifer yr aelodau etholedig fesul awdurdod lleol gael ei bennu yn y Cyfarwyddiadau Drafft?**
- **Cwestiwn 4: Ydych chi'n credu y dylid cael cap ar nifer yr aelodau etholedig fesul awdurdod lleol? Os felly, beth ddylai'r uchafswm fod yn eich barn chi a pham?**
- **Cwestiwn 5: Ydych chi'n cytuno y dylai pob ward o fewn awdurdod lleol gael tua'r un nifer o etholwyr fesul aelod etholedig?**

Nodweddion penodol ward

Mae'r Cyfarwyddiadau Drafft yn nodi bod yn rhaid i'r Comisiwn ystyried nodweddion penodol ardal awdurdod lleol arfaethedig wrth adolygu trefniadau'r wardiau. Gall nodweddion penodol gynnwys dwysedd poblogaeth mewn ardal, cymysgedd o gymunedau Cymraeg a Saesneg a daearyddiaeth ardal neu faterion fel tlodi.

- **Cwestiwn 6: Pa effaith ddylai nodweddion penodol ardal ei chael ar nifer y cynghorwyr sydd eu hangen i gynrychioli'r boblogaeth?**

Enwi wardiau

Mae gan y Comisiwn y dasg o gynnig enwau ar gyfer pob ward. Disgwylir i enwau Cymraeg cyffredin sy'n dderbyniol yn lleol, gael eu defnyddio. Pan nad oes enw Cymraeg cyffredin am ward, rhaid i'r Comisiwn hefyd gynnig enw Saesneg cyfatebol.

- **Cwestiwn 7: Ydych chi'n cytuno nad oes angen enw Saesneg cyfatebol ar wardiau sydd ag enwau Cymraeg cyffredin? Os nad ydych yn cytuno, ydych chi'n credu y dylai pob ward gael enw Saesneg a Chymraeg?**

Ffurflen Ymateb i'r Ymgynghoriad

Enw:	<input type="text"/>
E-bost:	<input type="text"/>
Rhif Ffôn:	<input type="text"/>
Cyfeiriad:	<input type="text"/>
Cod Post:	<input type="text"/>
Sefydliad (os yn berthnasol)	<input type="text"/>

Dychwelyd y ffurflen hon

Y dyddiad cau ar gyfer derbyn ymatebion yw **9 Tachwedd 2015**

A fyddech cystal ag anfon y ffurflen drwy e-bost i:

RLGProgramme@wales.gsi.gov.uk

Neu drwy'r post i:

Rhaglen Diwygio Llywodraeth Leol
Llywodraeth Cymru
Adeiladau'r Goron
Parc Cathays
Caerdydd
CF10 3NQ

Os ydych yn anfon eich ymateb drwy e-bost, rhowch y canlynol ym mhwnic eich e-bost: **Cyfarwyddiadau i Ymgynghoriad Comisiwn Ffiniau a Democratiaeth Leol Cymru**

Cwestiwn 1. Ydych chi'n credu bod y gymhareb a awgrymir yn darparu ar gyfer cael llywodraeth leol effeithiol a hwylus?

Ydw	☐
Nac ydw	☐

Os nad ydych, eglurwch pam:

Cwestiwn 2. Ydych chi'n credu bod angen isafswm o ran nifer cynghorwyr i sicrhau bod awdurdod lleol yn gweithredu mewn modd effeithiol a democrataidd?

Ydw	☐
Nac ydw	☐

Os ydych, beth yw'r isafswm hwnnw a pham?

Cwestiwn 3. Ydych chi'n credu y dylai isafswm nifer yr aelodau etholedig fesul awdurdod lleol gael ei bennu yn y Cyfarwyddiadau Drafft?

Ydw	☐
Nac ydw	☐

Rhowch resymau am eich barn:

Cwestiwn 4. Ydych chi'n credu y dylid cael cap ar nifer yr aelodau etholedig fesul awdurdod lleol?

Ydw	☐
Nac ydw	☐

Os ydych, beth ddylai'r uchafswm fod yn eich barn chi a pham?

Cwestiwn 5. Ydych ch'n cytuno y dylai pob ward o fewn awdurdod lleol gael tua'r un nifer o etholwyr fesul aelod etholedig?

Ydw	
Nac ydw	

Rhowch resymau am eich barn:

Cwestiwn 6. Pa effaith dylai nodweddion penodol ardal ei chael ar nifer y cynghorwyr sydd eu hangen i gynrychioli'r boblogaeth?

Cwestiwn 7. Ydych chi'n cytuno nad oes angen enw Saesneg cyfatebol ar wardiau sydd ag enwau Cymraeg cyffredin?

Ydw	☐
Nac ydw	☐

Os nad ydych yn cytuno, ydych chi'n credu y dylai pob ward gael enw Saesneg a Chymraeg?

Ydw	☐
Nac ydw	☐

Mae'n bosibl y bydd ymatebion i ymgynghoriad yn cael eu cyhoeddi, ar y rhyngrwyd neu mewn adroddiad. Pe bai'n well gennych i'ch ymateb gael ei gadw'n gyfrinachol, ticiwch y blwch: